



---

**MTA Law Working Papers  
2020/5.**

**A koronavírus-járvány és a  
büntetőjog**

*Ambrus István*

---

**Magyar Tudományos Akadémia / Hungarian Academy of Sciences**

**Budapest**

**ISSN 2064-4515**

<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

**Ambrus István\*:**  
**A koronavírus-járvány és a büntetőjog\*\***

**Bevezetés**

A szinte néhány hét leforgása alatt hazánkba is begyűrűzött, ezért járvánnyá nyilvánítható,<sup>1</sup> sőt legújabban a tömeges megbetegedések szintjét is hamarosan elérő COVID-19 – bár némileg egyszerűsítő,<sup>2</sup> de bevetté vált megnevezéssel: *koronavírus* – teljesen felforgatta/felforgatja a társadalmat. Ennek hatására az Alaptörvény 53. cikke is működésbe lépett, amikor a 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelettel (a továbbiakban: Veszélyhelyzet-rendelet) kihirdetésre került a *veszélyhelyzet*. Természetesen jelen sorok írásakor sem lehet még biztosat tudni vagy állítani a vírusfertőzés későbbi hazai kiterjedtségéről és tetőzéséről. Az azonban sajnos prognosztizálható, hogy a kezdetben Kínából, később Olaszországból és legújabban Spanyolországból érkező hírek kevés okot adnak a derűlátásra.<sup>3</sup> A járvány várhatóan a gazdaság alapvető átrendeződését is magával hozza, amely körülmény számos merőben új – avagy akár nemzedékek óta nem, esetleg csak alig látott korábbi – jogi problémát is felvet. Ez a helyzet pedig a jogászai professzió oldaláról is reakciót igényel. Ezen belül várhatóan a büntetőjogász szakma is kénytelen lesz állást foglalni olyan, egyébként ritkán előforduló eseményekről, mint a járvány kapcsán felmerülő, magasabb fokú társadalomra veszélyességi szintet képviselő jogsértések mikénti kezelése.

Erre is figyelemmel, ebben a munkában elsősorban a büntetőjog – és közelebbről annak a szűkebb értelemben vett ága, tehát a *büntető anyagi jog*<sup>4</sup> – szempontrendszer alapján teszem vizsgálat tárgyává a koronavírus-járványt, illetve annak lehetséges következményeit, szigorúan szakjogi alapon.<sup>5</sup> A rövid – és alapvetően a szorosabban e témához tartozó járványügyi szabályszerűségek büntetőjogi fenyegetettségének alakulására koncentráló – történeti áttekintést követően kitérek mindenekelőtt a szóba jöhető bűncselekményi tényállások (és egyes minősítő körülmények) értelmezésére, különös figyelemmel azok megállapíthatóságának kérdésére és a felmerülő elhatárolási problémákra.

Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a járvány kapcsán a társadalomra kisebb fokban veszélyes kriminális cselekményekkel foglalkozó *szabálysértési jog* is karakteres

---

\* PhD, egyetemi docens, ELTE-ÁJK Büntetőjogi Tanszék

\*\* Készült „A magyar jogrendszer reakcióképessége 2010 és 2018 között (FK 129018)” OTKA-kutatás „Epidemiológia és jogtudomány” című projektje keretében. Kézirat lezárva: 2020. március 27. A kézirat elkészítése kapcsán köszönettel tartozom Prof. Dr. Gellér Balázsnak és Dr. Deák Zoltánnak értékes észrevételeikért.

<sup>1</sup> A fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet – 2012. április 15. napjától hatályos – 3/A. § 9. pontja szerint a *járvány*: egy adott fertőző betegségnek a vártnál szignifikánsan gyakoribb vagy egy meghatározott küszöbszintet meghaladó előfordulása egy adott területen, illetve közösségben, egy meghatározott időtartam alatt, vagy legalább két egymással összefüggő eset, amely összefüggés járványügyi bizonyítékkal alátámasztható.

<sup>2</sup> Valójában ugyanis a többesszám használata lenne indokolt, miután a COVID-19 csak egyike a koronavírusok népes családjának. Lásd: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19>

<sup>3</sup> Friss adatokhoz lásd: <https://koronavirus.gov.hu/>

<sup>4</sup> GELLÉR Balázs – AMBRUS István: *A magyar büntetőjog általános tanai I.* (Budapest: ELTE Eötvös 2019) 17–18.

<sup>5</sup> Nem foglalkozom tehát a kérdéskör alapjogi és büntetőpolitikai vonatkozásaival, továbbá ugyancsak nem térek ki más, a járvány kapcsán nyilván nagy jelentőséggel bíró jogterületeken felmerülő kérdésekre, mint amilyen például a polgári jog, a közigazgatási jog vagy a munkajog. Az orvostudományi, járványügyi szempontokat is csupán annyiban emelem ki, amennyiben ez a büntetőjogi tényállások helyes értelmezéséhez elengedhetetlenül szükséges.

jelentőséghez juthat. Erre figyelemmel a kérdéskör szabálysértési jogi vonatkozásai is rövid áttekintést igényelnek.<sup>6</sup>

A kérdéskör jelentőségét természetesen – a veszélyhelyzetre figyelemmel jelenleg kvázi jogalkotóként is működő – legfőbb végrehajtó szerv is felismerte. Így a Kormány 2020. március 11. napja óta már többször (legújabbán épp e kézirat lezárásának napján) élt azon jogkörével, hogy *a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartásról szóló 2012. évi II. törvényt* (a továbbiakban: Szabs. tv.) módosítsa. Még ennél is nagyobb jelentősége lehet annak a 2020. március 20-án benyújtott módosító javaslatnak, amely *a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény* (a továbbiakban: Btk.) egyes rendelkezéseit is érintené.<sup>7</sup> A leginkább aktuális fejleményeket a tanulmány utolsó érdemi pontjában elemzem.

## 1. Jogtörténet – dióhéjban

Noha a szakirodalom egyértelműen azon az állásponton van, hogy történetileg szemlélve a közegészség védelmét korábban főszabály szerint közigazgatási normákkal látták el,<sup>8</sup> már a régmúltban sem voltak elhanyagolhatóak a büntetőjogi eszközök, különös figyelemmel járványok relációjában. Így például a Mária Terézia uralkodása idején pusztító végzetes pestisjárvány nyomán, egy 1766-ban kiadott rendelet alapján a járvánnyal kapcsolatos óvintézkedések „ellen vétő minden szándékos vagy gondatlan magatartást az emberi élet és testi épség elleni bűncselekménynek ítélték meg. A súlyosabbakat kötél vagy golyó általi halállal büntették, de a legenyhébb esetben is két évi sáncmunkával járó várfogságot szabtak ki”.<sup>9</sup>

Hazánk első írott büntetőtörvényei közül az *1878. évi V. törvénycikk* (a magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és vétségekről, közismert nevén és a továbbiakban: Csemegi-kódex) és az *1879. évi XL. törvénycikk* (a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról, a továbbiakban: Kbt.) egyaránt tartalmazott a – mai fogalmaink szerinti – *járványügy*<sup>10</sup> megszegésével kapcsolatos büntetőjogi rendelkezéseket. Ezáltal a korabeli jogalkotás – Csemegi Károly által megfogalmazott – azon álláspontja jutott kifejezésre, amely szerint az efféle bűncselekmények, noha alapvetően kisebb tárgyi súlyúak, végeredményben differenciált megközelítést igényelnek, így szűkebb körben vétséget, míg az esetek többségében a deliktumok legenyhébb változatát képviselő kihágást képezhetnek.<sup>11</sup>

A Csemegi-kódexnek a közegészség elleni büntettek és vétségek címet viselő XXI. Fejezete, közelebbről 316. §-a úgy rendelkezett, hogy aki ragályos betegség idején, a továbbterjedésnek megakadályozása végett elrendelt zár-, vagy egyéb felügyeleti szabályokat megszegi: hat

---

<sup>6</sup> A szabálysértési jog ugyanakkor véleményünk szerint ma már bátran „kis-büntetőjognak” tekinthető, ezért e jogterületnek a tanulmány címében való megjelenítését mellőzhetőnek találtam. A két terület kölcsönös összefüggéseire lásd GELLÉR – AMBRUS (4. lj.) 35–40.

<sup>7</sup> A koronavírus elleni védekezésről szóló T/9790 számú törvényjavaslat (a továbbiakban: koronavírus-tvj.). Lásd: <https://www.parlament.hu/irom41/09790/09790.pdf>; azóta újabb törvényjavaslat is nyilvánossá vált, melyet röviden szintén érintek.

<sup>8</sup> Így BALOGH Ágnes: *Az egészség védelme a büntetőjogban*. PhD értekezés. (Pécs: PTE-ÁJK 2006) 167.

<sup>9</sup> Lásd BALÁZS Péter: *Mária Terézia 1770-es egészségügyi alaprendelete. 1–2. kötet*. (Piliscsaba–Budapest: Magyar Tudománytörténeti Intézet–Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár 2007) 83.

<sup>10</sup> Lásd az *egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény* (a továbbiakban: Eütv.) 56. §-át és az ezt követő §-okat.

<sup>11</sup> Természetesen ekkoriban is szóba jöhetett volna ezeken felül materiális sértő – szándékos vagy gondatlan – élet, testi épség elleni bűncselekmények (így pl. emberölés, testi sértés) megállapítása, ezekkel ugyanakkor csak a hatályos jogot elemző részben foglalkozom.

hónapig terjedhető fogházzal büntetendő. Minősített esetet képezett, ha valaki a zár-, vagy felügyeleti szabályok megszegésének következtében, a ragályos betegséget megkapta. A kvalifikált bűncselekményi alakzat már három évig terjedhető fogházzal volt büntetendő. Az alapesetben tehát a Btk 361. §-ában büntetni rendelt *járványügyi szabályszegés* törvényi előde ismerhető fel, noha a Csemegi-kódexbeli törvényhely a „járvány” kifejezést explicite még nem szerepeltette. Érdekes továbbá a ragályos betegséggel való megfertőzés mint eredmény minősítő körülmény formájában történő szabályozása, amelyet „valaki” – tehát akár maga az elkövető is – elkaphatott. Korabeli értelmezéséhez fontos kiemelni ugyanakkor, hogy a hatályos Btk. 9. §-ában szabályozott, a minősítő körülményt képező eredményre minimálisan az elkövető gondatlanságát megkövetelő rendelkezés ekkoriban még nem létezett. Ezen ún. *praeterintentionalis* bűncselekmény tehát akár vétlenség esetén is megállapítható volt, feltéve természetesen, hogy az alapeset az elkövető szándékos cselekvősége mellett valósult meg.<sup>12</sup> Angyal Pál a királyi Kúria gyakorlatából a következő jogeseteket emelte ki a Csemegi-kódex 316. §-ával kapcsolatban:

„büntetve lett, ki a ragályos betegség elleni tilalom megszegésével himlős beteget átszállított (Bjt. 15. k. 78. 1.), ki kolera miatt elzárt házat engedély nélkül tisztított (u. o. 31. k. 370. 1.) ; ki kolera idején elrendelt zárt megszegte valótlan miniszteri engedély felmutatása mellett (u. o. 30. k. 237. 1.); ki a kolerában elhalt egyén hulláját engedély híján szállította (u. o. 30. k. 87. 1.), a gazda, ki nem jelentette fel, hogy himlős tanonca az orvosi rendelet ellenére nem kórházba, hanem szülőihez szállíttatott (u. o. 16. k. 54. 1.), az ör, ki a ragályos beteg tartózkodási helye elé állíttatott, hogy a lakók a külvilággal ne érintkezzenek s maga bement a házba (u. o. 36. k. 227. 1.)”.<sup>13</sup>

A fentiek idézése azért látszott szükségesnek, mert az ilyen és hozzájuk hasonló esetek általában a mai, modern tényállás kapcsán is megalapozhatnák a büntetőjogi felelősség megállapítását.

A Kbt. 93. §-a egyebek mellett büntetni rendelte azon gyakorló *orvost* és *sebészt*, aki *járvány idejében* rendes működési területén a hatósági kirendelést el nem fogadta, vagy a *járvány folytán megbetegültek* részéről kért első orvosi segínyt, s a mennyiben lakhelyén más orvos a gyakorlatot nem űzte, a további gyógykezelést alapos ok nélkül megtagadta vagy elhalasztotta. Az idézett törvényhelyből kiolvashatóan, ezen sajátképi különös bűncselekmény részben a mai foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés (Btk. 165. §), részben a segítségnyújtás elmulasztása (Btk. 166. §) szabályozási előképének is tekinthető. Hasonló rendelkezéseket tartalmaztak, például *gyógyszerek* viszonylatában a Kbt. 95-96. §-ai.

Kiemelhető még a Kbt. 99. §-a, amely – szintén többek mellett – azon *családfő* büntetőjogi felelősségre vonhatóságát is megteremtette, akinek családjában „valamely járványos vagy ragályos betegség kiütött, ha azon időtől kezdve, melyben a betegség természetéről magának tudomást szerzett, huszonnégy óra alatt orvosi segítyről” nem gondoskodott. E tisztán mulasztásban megnyilvánuló kihágási tényállás tehát már speciális (orvosi, stb.) képesítéssel nem rendelkező laikusok viszonylatában is lehetővé tette a marasztalást, ha a járvánnyal kapcsolatos kötelezettségüknek nem tettek eleget.<sup>14</sup>

<sup>12</sup> E problémakörhöz lásd DEGRÉ Lajos: „A praeter intencionem minősülő körülmények kérdéséhez” In ANGYAL Pál (szerk.): *Büntetőjogi dolgozatok Balogh Jenő születése ötvenedik évfordulójának ünnepére.* (Budapest: Wessely és Horváth 1916) 71. és GELLÉR – AMBRUS (4. lj.) 57.

<sup>13</sup> ANGYAL Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve. A testi sértés és a közegészség elleni büntettek és vétségek* (Budapest: Athenaeum 1928) 100.

<sup>14</sup> Edvi kommentárja szerint e rendelkezés lényegében megegyezik a teljes első hazai kodifikált büntetőjogot megelőzően életbe lépett, a közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. törvénycikk 82. §-ában írt rendelkezéssel, amelynek értelmében „[a] családfő, iparos, gyáros vagy bányatulajdonos, ha családja, háznépe,

A Kbt. 100. §-a pedig egy tevőleges és mulasztásos cselekmények ötvözeteként elkövethető bűncselekményről rendelkezett, amelyet bérkocsik vagy más szállítási eszközök tulajdonosai, illetve beosztottjai, amennyiben az említett eszközön járványos betegségben szenvedő személyt szállítottak, majd – tudva ezen körülményről – azt *fertőtlenítés nélkül tovább használták*. Itt tehát ismét nem szakemberek által elkövethető deliktummal találkozhattunk, amely révén a törvényhozó lényegében egy konkrét, alapvető fontosságú járványügyi előírás megszegését pönalizálta.

A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló *1961. évi V. törvény* 199. §-a a korábbiakhoz képest eggyel magasabb absztrakciós szintre lépve, már egyazon tényállás keretein belül, *járványszabályok megszegése* megnevezéssel szabályozta az ide sorolható cselekményeket. Ezt az valósította meg, aki zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség behurcolásának vagy továbbterjedésének megakadályozása végett elrendelt zárlat, járványügyi felügyelet vagy ellenőrzés szabályait megszegte vagy kijátszotta. Súlyosabban büntette a törvény, ha mindezt járvány idején követték el. Már ekkor megjelent a fertőző állapotbetegségekkel vagy a növényeket pusztító veszélyes kártevőkkel kapcsolatos tranzitcselekmények büntetendővé nyilvánítása. Lényegében ugyanezt a megoldást tartotta fenn a Büntető Törvénykönyvről szóló *1978. évi IV. törvény* 284. §-a, amely utóbb már csupán büntetési tétele kapcsán – pontosabban annak szabályozási technikája vonatkozásában – módosult. A tényállás jelenleg a Btk. 361. §-ában szerepel.

Röviden szót kell még ejteni arról, hogy a kihágások az 1950-es években megszűntek, nagyobb részük a szabálysértési jog területére került át, így a Kbt. egyes rendelkezései is ott éltek/élnek tovább. A teljesség igénye nélkül utalhatunk például a Szabs. tv. életbelépésével hatálytalanná vált, az egyes szabálysértésekről szóló *218/1999. (XII. 28.) Kormányrendeletre*, amelynek 102. §-ában rendelte büntetni a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása szabálysértését. E tényállás, részben más tartalommal ugyan, de napjainkban is megtalálható, a Szabs. tv. 239. §-ában.<sup>15</sup>

## 2. Büntetőjogi tényállások a járvány idején

A jogtörténeti kitérőt követően ebben a pontban foglalkozom a koronavírus-járvány kapcsán felvethető, hatályos büntetőjogi tényállásokkal. Ebben a körben kizárólag olyan kérdésekre térek ki, amelyek az új járvánnyal kapcsolatos jogalkotási fejleményeket megelőzően is ismertek voltak. Természetesen lényegében bármely más deliktum ugyancsak elkövethető a járvány alatt is;<sup>16</sup> itt tehát csupán a legjellemzőbb és jogértelmezési kérdéseket leginkább

---

segédei, tanoncjai, illetőleg munkásai között, továbbá a növelde-tulajdonos, ha növedékei között ragályos vagy járványos betegség ütött ki, tartozik a hatósági rendelkezés bekövetkezése előtt is, az illető betegeknek azonnal nyújtandó orvosi segélyről gondoskodni. Ragályos járványoknál a szükséghez képest a kényszergyógyítás is elrendelhető”. Itt ugyanakkor véleményem szerint még alapvetően közigazgatási és nem büntetőjogi jellegű rendelkezésről volt szó, noha kétségtelen, hogy a Kbt. – akárcsak a később részben abból kialakított szabálysértési jog – is viselt magán közigazgatási jellegű jegyeket. Vö. EDVI Illés Károly: *A kihágásokról szóló magyar büntető-törvények és az azokra vonatkozó eljárási szabályok magyarázata* (Budapest: Singer és Wolfner 1892) 225.

<sup>15</sup> A korábbi kormányrendeletbeli szabályozással szemben a törvényi keretek között történő szabályozást a Szabs. tv. maga tette kötelezővé 2012. április 15-től, miután hatálybalépése óta már csak törvény – sőt, 2013. szeptember 1. napja óta kifejezetten csakis a Szabs. tv. – létesíthet szabálysértési felelősséget. Vö. AMBRUS István: „A szabálysértési jog néhány aktuális kérdése – büntetőjogi szemmel” *Közjogi Szemle* 2014/4. 30–33.

<sup>16</sup> Így például egyszerű köztörvényes bűncselekményt (pl. hivatalos személy elleni erőszakot) elkövető személy részéről is elfordult már a napokban, hogy „a rendőröknek azt állította, hogy koronavírussal fertőződött, amivel elmondása szerint azt volt a célja, hogy ennek hatására nem fogják őt előállítani”. Lásd:

felvető tényállásokat vesszük szemügyre. Az új módosítási fejleményeket és törekvéseket – amelyek kimenetele jelen kézirat lezárásakor még nem ismert – külön pontban, a tanulmány végén tekintem át.

## 2.1. Járványügyi szabályszegés

Miként az a jogtörténeti fejezetből kitűnt, a leginkább kézenfekvő tényállás a *járványügyi szabályszegés* bűncselekményének megállapítása lehet a koronavírus-járvány kapcsán. E bűncselekmény a Btk. XXXIV. Fejezetében, a közigazgatás rendje elleni deliktumok között foglal helyet. Közvetett jogi tárgya ebből fakadóan a közigazgatás szabályszerű működéséhez fűződő társadalmi érdek, közvetlenül pedig a bűncselekmény a közegészséget támadja (ún. közösségi jogi tárgy). Hatályos tényállása szerint:

Btk. 361. § Aki

- a) a zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség behurcolásának vagy terjedésének megakadályozása végett elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályait megszegi,
  - b) járvány idején az elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályait megszegi,
  - c) a fertőző állatbetegségek vagy növényi zárlati károsítók be- és kihurcolásának, valamint terjedésének megakadályozása vagy előfordulásának felszámolása végett elrendelt növény-egészségügyi vagy állatjárványügyi intézkedés szabályait megszegi,
- vétség miatt elzárással büntetendő.

A tényállásból kiolvashatóan témánk szempontjából a b) pont szerinti bűncselekményi változat bír jelentőséggel, így az elkövetőkben alapvetően ezzel kívánok foglalkozni.

A bűncselekmény tárgyi oldalát vizsgálva látható, hogy elkövetési tárgygyal nem rendelkezik, amely körülménynek halmazati szempontból is lehet jelentősége. Az elkövetési magatartások körvonalazása kapcsán kiemelendő, hogy a tényállás klasszikus keretdispozíció, amelyet tehát tartalommal igazgatási szabályok töltenek meg. A legfontosabb – a gyakorlatban hatósági döntéssel tovább konkretizálható – előírásokat az Eütv. jeleníti meg az 56. §-ától kezdődően. A hivatkozott törvényhely (1) bekezdése alapján a *járványügyi tevékenység* célja a fertőző megbetegedések, a járványok megelőzése és leküzdése, valamint az emberi szervezet fertőző betegségekkel szembeni ellenállóképességének fokozása. A (2) bekezdés rögzíti, hogy milyen egyéni és betegjogok korlátozhatóak a járványügyi tevékenység kapcsán, míg a (3) bekezdés lefekteti, hogy a járványügyi intézkedés a beteg beleegyezése hiányában is foganatosítható.

A Btk. 361. § b) pontjában írt bűncselekményi alakzat kizárólag *járvány idején* – tehát Magyarországon például jelenleg is – követhető el. Ebből fakadóan a Szabs. tv. 239. § (1) bekezdés a) pontja szerinti – később még érintendő – fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértése jelen viszonyaink között nem kerülhet megállapításra, hanem automatikusan a büntetőjogi felelősséggel szükséges foglalkoznunk.

A *járványügyi elkülönítést* az Eütv. 63-64. §-ai szabályozzák. Az intézmény lényege, hogy a beteget a fertőzőképesség tartamára elkülönítik, amely otthonában, tartózkodási helyén vagy fekvőbeteg-gyógyintézet fertőző osztályán is történhet.

A *járványügyi megfigyelés* és a *járványügyi zárlat* szabályait az Eütv. 65-67. §-ai közösen jeleníti meg. Ezen intézkedések olyan személlyel szemben alkalmazhatók, aki meghatározott fertőző betegségben szenvedő személlyel érintkezett és feltehetően maga is a betegség

lappangási szakában van. A megfigyelés kevésbé szigorú forma, de az érintett személy foglalkozása gyakorlásában, kapcsolattartási jogában és mozgási szabadságában ilyenkor is korlátozható [Eütv. 66. § (1) bekezdés].<sup>17</sup> A zárlat ugyanakkor olyan szigorított, speciális követelményeken alapuló megfigyelés, illetve elkülönítés, amelyet e célra kijelölt helyen kell foganatosítani [Eütv. 67. § (1) bekezdés].

Végül a *járványügyi ellenőrzés* keretében a kórokozó hordozó személy korlátozható a fent említett jogaiban. Ezen, legenyhébb intézkedési forma elsősorban rendszeres orvosi vizsgálatot, oktatási intézmény látogatásának mellőzését, stb. jelentheti (Eütv. 68-69. §).

A bűncselekmény bármely variációja kizárólag akkor lehet tényállásszerű, ha hatóságilag rendelik el a korlátozást. Így az ún. „önkéntes otthoni karantén”<sup>18</sup> megszegése nem valósítja meg e bűncselekményt.

A kerettényállási jellegből következően a bűncselekmény akár tevőleges, akár mulasztásos magatartással is elkövethető. Tevékenységgel valósul meg a járványügyi szabályszegés, ha például a hatósági karanténra „ítélt” lakhelyét engedély nélkül elhagyja. Mulasztásban nyilvánul meg, ha például súlyosabb tünetek jelentkezésekor nem fordul haladéktalanul orvoshoz.

A kísérlet – szemben azon szakirodalmi megállapítással, amely ezen stádiumot a bűncselekmény kapcsán általánosságban is „elvileg lehetséges”-nek tekinti<sup>19</sup> – legfeljebb a tevőleges változatnál képzelhető el, noha előfordulása ott sem látszik túl gyakorinak.<sup>20</sup> A mulasztásos variáció esetén ugyanakkor, mivel immateriális deliktumról van szó, a kísérlet helyes felfogás szerint fogalmilag is kizárt.<sup>21</sup>

A bűncselekményt tettesként bárki elkövetheti, tehát nem csupán a karantén alá vont személy, hanem az is, aki például ilyen személy lakásába a tilalom ellenére belép.

Az alanyi oldalt vizsgálva megállapítható, hogy a bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Így ha valaki például azért nem tud az elrendelt járványügyi megfigyelésről, mert az erre figyelmeztető jelzést az ő helyszínre érkezését megelőzően más személy eltávolította, a házi karanténba történő belépéssel – szándékosság hiányában – nem követi el a bűncselekményt. Gondatlan változatról a törvény nem rendelkezik, így ha a járványügyi intézkedés megtörténtéről az adott személy például a tőle elvárható körültekintés elmulasztása okán nem

---

<sup>17</sup> A police.hu tájékoztatása szerint a járványügyi megfigyelés („házi karantén”) alatt álló személy:

„1. A járványügyi megfigyelés időtartama alatt otthonában köteles tartózkodni, azt nem hagyhatja el. Otthonában vendéget nem fogadhat.

2. Köteles saját használati tárgyait, háztartási eszközöket (tányér, pohár, evőeszköz stb.), textíliát (ruhanemű, törülköző, ágynemű, konyharuha stb.) használni, azokat otthonában tisztítani és tárolni.

3. Szükséges egészségügyi ellátás esetén köteles a kezelőorvossal/ügyeletes orvossal előzetesen egyeztetni.

4. Légúti tünetek (láz, köhögés, légszomj) megjelenése esetén köteles azonnal a háziorvost vagy ügyeletes orvost értesíteni és a tőle kapott utasításoknak megfelelően eljárni.

5. Az átadott figyelmeztető feliratot köteles a tartózkodási helyének bejárati ajtaján elhelyezni.

Az országos tisztifőorvos ajánlása alapján a hatósági házi karanténra kijelölt személynek a háztartási szemetet dupla zsákba helyezve kell a szemétkukába tenni. Postát, áruszállítót fogadhat, az ajtóban átveheti a küldeményt, mert ezek az esetek nem számítanak szoros kontaktusnak. Ugyanígy átveheti az ajtóban egy hozzátartozójától az ételt is, amit hoztak neki. Az, aki ilyen karanténban van, és az ellátását nem tudja megoldani, az önkormányzattól kérhet segítséget.” Forrás: <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/koronavirus/lakhelyen-torteno-jarvanyugyi-megfigyeles>

<sup>18</sup> Lásd pl. <https://www.origo.hu/itthon/20200323-aki-kulfoldrol-jon-haza-vonuljon-onkentes-karantenba.html>

<sup>19</sup> SINKU Pál: „Járványügyi szabályszegés” in BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál: *Büntetőjog II. Különös Rész* (Budapest: HVGORAC 2013) 598.

<sup>20</sup> Így például, a magánlaksértés dogmatikájának analógiájára, ha az elkövető egyik lába már kívül van a hatósági karantén helyszínétől szolgáló lakás küszöbén, de teljes testével még nem jutott ki onnan.

<sup>21</sup> Vö. GELLÉR – AMBRUS (4. l.) 363.

tud, büntetőjogi felelősségre ekkor sem vonható. Ez a törvényi megoldás egy olyan komoly volumenű járvány idején, mint a jelenlegi, elképzelhető, hogy jogalkotói felülvizsgálatot igényelhetne.

A jogkövetkezmények olvasatában kiemelhető, hogy a járványügyi szabályszegés legfeljebb elzárással fenyegetett, azt tehát rendszerszinten a legenyhébb deliktumok közé sorolja jelenleg a törvény, szemben a korábbi szabályozással, amely azt szabadságvesztés-büntetéssel (vagy helyette más, enyhébb büntetéssel) rendelte szankcionálni. Ez a helyzet szintén felülvizsgálható lenne, amelyet részben el kíván végezni a később elemzendő koronavírus-tvj. is.

## 2.2. Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények

Természetesen a koronavírus-járvánnyal összefüggésben sem hagyhatóak figyelmen kívül az elemi jellegű – a korábbi terminológiában: személy elleni; a hatályos jogban, a Btk. XV. Fejezete alapján: az élet és a testi épség elleni – materiális sértő bűncselekmények, mint amilyen a *testi sértés* (Btk. 164. §) és az *emberölés* (Btk. 160. §). Ezek témánk szempontjából releváns szabályozása a következő:

164. § (1) Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, testi sértést követ el.

(2) Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon belül gyógyul, az elkövető könnyű testi sértés vétsége miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető súlyos testi sértés büntette miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a könnyű testi sértést

[...]

b) védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személy sérelmére, illetve

c) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére

követik el.

(5) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a könnyű testi sértés maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást okoz.

(6) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a súlyos testi sértést

[...]

b) védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személy sérelmére,

c) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére,

d) maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást okozva,

[...]

követik el.

(8) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.

(9) Aki a súlyos testi sértést gondatlanságból követi el, vétség miatt

a) a (3) bekezdésben meghatározott esetben egy évig,

b) a (6) bekezdés b)-c) pontjában meghatározott esetben három évig,

c) életveszélyes sérülés okozása esetén egy évtől öt évig

terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Btk. 160. § (1) Aki mást megöl, büntett miatt öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[...]

(3) Aki emberölésre irányuló előkészületet követ el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki az emberölést gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.



Alapvetésként kiemelhető, hogy a testi sértés tényállása a járvány kapcsán azért juthat jelentőséghez, mert annak büntetőjogi jelentéstartalma a köznapi értelemben vettnél lényegesen tágabb: nem csupán testi sérülés okozásával (pl. bántalmazással) valósítható meg, hanem egészségsértéssel, tehát betegség előidézésével is.<sup>22</sup> Így büntetőjogi értelemben testi sértés lehet megállapítható például akkor is, ha valaki hideg időben, a tóparton álló sértettet – sérülés okozása nélkül – a vízbe löki, amelytől a sértett a jeges vízben tüdőgyulladást kap. A szakirodalom ide sorolja továbbá a gyógyíthatatlan nemi betegséggel (így például HIV vírussal), szexuális úton történő megfertőzés esetét is.<sup>23</sup>

A testi sértés ún. nyitott törvényi tényállás, befejezté válásához tehát mindenképpen eredmény – esetünkben a betegség – bekövetkezését tételezi fel. Ez ugyanakkor kizárólag akkor róható az elkövető terhére, ha kifejtett tevékenysége<sup>24</sup> és az említett eredmény között *okozati összefüggés*<sup>25</sup> állapítható meg, amely akkor forog fenn, ha az elkövetési magatartás nélkül az eredmény nem, vagy nem abban a formában következett volna be, ahogy erre végül sor került. Ontológiai fennálltát a gyakorlat – és nem csupán a büntető-, hanem a polgári vagy akár a munkajogi joggyakorlat egyaránt<sup>26</sup> – az ún. *conditio sine qua non* formulával vizsgálja, amelynek értelmében nem lehet oknak tekinteni az olyan előzményt, amelynek gondolatbeli elhagyása mellett az eredmény lényegében ugyanolyan formában (helyen, időben, módon, stb.) bekövetkezett volna. Lényeges, hogy a további, együtttható okok (pl. eleve megvolt betegség, későbbi szövődmények, stb.) a bírói gyakorlat szerint alapvetően nem szakítják meg az okozati összefüggést.<sup>27</sup> Hiányában ugyanakkor a materiális bűncselekmény tárgyi oldala nem jön létre, ezért a befejezett bűncselekmény megállapítására sem kerülhet sor. Így egy eseti döntés értelmében „[a] testi sértés miatt indult eljárásban a vád tárgyává tett magatartás és a bekövetkezett eredmény között az okozati összefüggés hiánya minden más körülménytől függetlenül felmentéshez vezet, s szükségtelenné teheti a jogellenesség és az alanyi bűnösség vizsgálatát is”.<sup>28</sup>

A testi sértés – amennyiben legalább súlyos, tehát 8 napon túli gyógytartammal járó betegséget idéz elő – akár szándékos, akár gondatlan bűnösség esetén megállapítható. A befejezett súlyos testi sértés miatt folytatott büntetőeljárásokban az alanyi oldal vizsgálatára ugyanakkor, miként az a fentiekből kitűnt, kizárólag az okozati összefüggés megállapíthatósága (és a gyakorlatban: kétséget kizáró bizonyítottsága) esetén kerülhet sor.

---

<sup>22</sup> Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet – testi sértéses büntetőügyekben perdöntő jelentőségű – 16. számú módszertani levele szerint „[e]gzségsértés akkor következik be, ha külső behatás vagy biológiai tényezők eredményeként testi vagy lelki működési zavar betegség/kóros állapot alakul ki”. Forrás: [http://semmelweis.hu/igazsagugy/files/2012/06/16\\_mszlev.pdf](http://semmelweis.hu/igazsagugy/files/2012/06/16_mszlev.pdf)

<sup>23</sup> Az osztrák jogirodalomban lásd Klaus-Peter BITTMANN: „Strafrechtliche Probleme im Zusammenhang mit AIDS” *Österreichische Juristen-Zeitung* 1987/16. 486–492. A hazai viszonyokhoz BALOGH (8. lj.) 207.

<sup>24</sup> A nyitott törvényi tényállású bűncselekmények – így a testi sértés is – elkövethetők *mulasztással* is, feltéve, hogy a tettést speciális, büntetőjogon kívüli kötelezettség terhelte az eredményhez vezető okfolyamatba történő beavatkozás kapcsán, amelyet cselekvési készsége és képessége ellenére nem tett meg. A mulasztás felfogásunk szerint valójában nem okozatos cselekmény, hanem éppen azért tartozik az elkövető büntetőjogi felelősséggel, mert a okfolyamat megakasztását elmulasztotta. E problémakört azonban, bonyolultsága és témánkhoz csupán áttételesen kapcsolódó jellege miatt itt és most részletesebben nem járom körbe. Részletesen lásd ugyanakkor GELLÉR – AMBRUS (4. lj.) 207–201. és 226–227.

<sup>25</sup> GELLÉR – AMBRUS (4. lj.) 219–227.

<sup>26</sup> Györgyi Kálmán ezt röviden, de találóan úgy fogalmazta meg, hogy „[n]incs külön büntetőjogi okozatosság”. Lásd GYÖRGYI Kálmán: „A büntetőjogi okozatosság kérdéséhez” *Jogtudományi Közlöny* 1968/7–8. 369.

<sup>27</sup> 3/2013. BJE I. 5. pont, BH 1993. 7., BH 2002. 169.

<sup>28</sup> BH 2008. 321.

Mindezt arra figyelemmel érdemes külön is hangsúlyozni, mivel egy interneten megjelent, a koronavírussal kapcsolatos veszélyekre figyelmeztető hatósági tájékoztatás szerint „[a]ki tisztában van betegségével (fertőzöttségével), és annak tudatában mégis megszegi a járványügyi szabályokat, az súlyos testi sértés büntettét, amennyiben magatartása más ember halálához vezet, halált okozó testi sértés büntettét követi el”.<sup>29</sup>

Az idézett álláspontnak annyiban maradéktalanul igazat lehet adni, hogy a befejezett testi sértés elméleti/dogmatikai alapon sor kerülhet a koronavírus más személyre történő átadása révén. 8 napon túli gyógytartam esetén valóban a súlyos testi sértés lehet a helyes minősítés, éspedig annak büntetti – tehát szándékosan megvalósított – változata, amennyiben az elkövető tudott a betegségről és cselekménye révén a sértett megfertőződését kívánta, vagy ebbe legalábbis belenyugodott (Btk. 7. §). Ugyanakkor elvileg a gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértés vétségének a megállapítása is szóba jöhet, ha az elkövető könnyelműen bízott abban, hogy nem fog mást megfertőzni a cselekményével, továbbá akkor is, ha betegségről azért nem tudott, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta (Btk. 8. §). Ami azonban a befejezett testi sértésnek a koronavírus átadása esetére való megállapítását a gyakorlatban igencsak megnehezíti, az az okozati összefüggés meglétének a megállapítása, tehát bizonyításának a problémája. A koronavírus ugyanis *cseppfertőzés* útján terjed,<sup>30</sup> így tüsszentés, köhögés útján közvetlenül, vagy közvetve – például egy levegőben úszó porszemre ragadva – kerülhet mások szervezetébe, belehelés útján. Ennek egy büntetőeljárás keretében történő utólagos rekonstruálása ugyanakkor tetemes nehézséget jelenthet, hiszen ha a sértett nem csupán például a házi karantént engedély nélkül elhagyó, a koronavírust részére átadni szándékozó elkövetővel, hanem mással is találkozott a vádbeli időszakban, rögtön felmerülhet, hogy a vírust valójában nem is az elkövetőtől, hanem mástól kapta el. Különösen alapos védekezés lehet ez a járvány tömegessé válása időszakában, amikor tulajdonképpen bárki lehet, akár tudtán kívül is vírus hordozó lehet. De ugyanilyen helyzet merülhet fel akkor is, ha a sértett nem találkozott ugyan senkivel, sőt akár a lakásából sem mozdult ki, azonban oda korábban a vírussal a megelőző 3 napon érintkezett műanyag tárgy került, amelyről a kórokozó szintén a szervezetébe kerülhetett.<sup>31</sup> Cseppfertőzéssel terjedő betegségek esetén a lehetőségek tárháza tehát csaknem végtelen.

A *büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény* (a továbbiakban: Be.) 7. § (4) bekezdése alapján a kétséget kizáróan nem bizonyított tény pedig nem értékelhető a terhelt terhére. Így várhatóan, ha meg is indulna egy büntetőeljárás a koronavírussal történő megfertőzés gyanúja alapján befejezett testi sértés miatt, azt az ügyészség vagy a nyomozó hatóság sok esetben – az *in dubio pro reo* elve alapján – kénytelen lenne megszüntetni a Be. 398. § (1) bekezdés c) pontja alapján, mivel a bizonyítási eszközök alapján nem állapítható meg a bűncselekmény elkövetése.<sup>32</sup>

Mindezek alapján a befejezett testi sértés miatti büntetőjogi felelősség megállapítására csak olyan extrém esetben kerülhetne aggálytalanul sor, amikor az elkövető és a sértett minden

<sup>29</sup> <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/kozrendvedelem/a-hatosagok-tovabbra-is-szamitanak-az>

<sup>30</sup> <https://www.origo.hu/nagyvilag/20200312-hogyan-terjed-az-uj-tipusu-koronavirus.html>

<sup>31</sup> Egy friss orvostudományi kutatás szerint kartonapapíron például 24, műanyagon és rozsdamentes acélon azonban akár 72 óráig is életben maradhat a koronavírus. Lásd: <http://semmelweis.hu/hirek/2020/03/18/egy-feluleteken-tobb-napig-is-fertozokepes-marad-az-uj-koronavirus/>

<sup>32</sup> Ezt támasztja alá az a kutatás is, amely szerint a 2000-es években Magyarországon HIV-vírussal történő megfertőzéssel elkövetett testi sértés miatt elrendelt büntetőeljárásokat többségükben megszüntették. Lásd NOGEL Mónika: „A HIV-vírussal való megfertőzés büntetőjogi vonatkozásai” in SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Optimi nostri 2009. Díjnyertes diákköri dolgozatok* (Győr: Universitas-Győr 2009) 234.

más személytől és tárgytól hermetikusan elkülönítve, például egy előzetesen alaposan fertőtlenített szobában lennének összezárva, és bizonyítható lenne, hogy a szobába kerülésükkor az elkövető már vírushordozó volt, míg a sértett még egészséges, és a vírus nem is lappangott még a szervezetében. Ezt követően, amikor előkerülnének – több mint 3 nap múltán – már a sértett koronavírus-tesztje is pozitív eredményt mutatna.

A *tisztán gondatlan* testi sértésre – tehát amikor az elkövetési magatartás kifejtése maga is gondatlanságból történik – a fenti okfejtés kivétel nélkül irányadó lehet, a büntetőjogi felelősség megállapítása tehát – az okozati összefüggés gyakorlati bizonyítási nehézségei miatt – erősen kétséges. Más a helyzet ugyanakkor dogmatikai értelemben a *szándékos* elkövetéssel: a szándékos bűncselekménynek ugyanis nem csupán a befejezett alakzatát, hanem annak kísérletét – sőt a súlyos testi sértésnek már az előkészületét is – büntetni rendeli a törvény. A súlyos testi sértés (teljes) *kísérlete* (Btk. 10. §) viszonylatában ugyanis éppen a tényállászerű eredmény marad el, avagy nem bizonyítható, hogy az az elkövető cselekményével okozati összefüggésben következett be. *Előkészület* (Btk. 11. §) esetén pedig az elkövető még meg sem kezdi a bűncselekmény megvalósítását, csupán az elkövetés céljából például biztosítja a szükséges feltételeket.

Így megállapítható lehet a *súlyos testi sértés büntettének kísérlete* például abban az esetben, ha a koronavírussal fertőzött elkövető haragosa megbetegítésére irányuló *egyenes szándékkal* elhagyja a hatóságilag elrendelt karantént, majd a sértettet felkeresve rá vagy használati tárgyaira köhög,<sup>33</sup> esetleg olyan tárgyat csempész a sértett lakására, amelyre a vírust előzetesen szándékosan felvitte (például a nyálával). Ez akkor is így lehet, ha:

- a) a sértett egyáltalán nem kapja el a vírust;<sup>34</sup>
- b) a sértett az elkövető cselekménye miatt elkapja ugyan a vírust, de tünetmentes marad;
- c) a sértett az elkövető cselekménye miatt elkapja a vírust és tüneteket is produkál, de 8 napon túl gyógyuló betegség nem alakul ki nála;
- d) a sértett nem, vagy nem bizonyítottan az elkövetőtől kapja el a vírust, de tünetmentes marad,
- e) a sértett nem, vagy nem bizonyítottan az elkövetőtől kapja el a vírust, tüneteket produkál, de 8 napon túl gyógyuló betegség nem alakul ki nála;
- f) a sértett nem, vagy nem bizonyítottan az elkövetőtől kapja el a vírust és 8 napon túl gyógyuló betegség alakul ki nála.

Az f) pontban írt eset indoka, hogy az okozati összefüggés hiánya vagy bizonyíthatatlansága okán a befejezett szándékos súlyos testi sértés megállapítása elesik ugyan, a szándék szerinti testi sértés kísérlete ugyanakkor ilyenkor is megállapítható. Ez az eset egyébként a *novus actus interveniens* (az okozati lánc megszakadása) tanával is magyarázható.<sup>35</sup>

Ugyanígy előfordulhat egyébként nemcsak egyenes, hanem *eshetőleges szándékú* elkövetés, például abban az esetben, ha a koronavírussal, már folyamatosan tüneteket produkáló elkövető szándékosan, mindenféle védőfelszerelés (pl. maszk, kesztyű) hagyja el a karantént azért, hogy egy nem a létfenntartáshoz szükséges üzletbe menjen, ahol egy szintén ott vásárló személyre rátüsszent. Ilyenkor nem kívánja ugyan, de a körülmények alapján lényegében

---

<sup>33</sup> A híradások szerint hasonló a helyzet az angol büntetőjogban is, lásd [https://index.hu/kulfold/2020/03/26/ket\\_het\\_es\\_london\\_is\\_elesik/](https://index.hu/kulfold/2020/03/26/ket_het_es_london_is_elesik/)

<sup>34</sup> Ezen, legszerencsésebb kimenetelű eset lényegében rokonítható azzal a példával, amelyben az elkövető súlyos testi sértés okozására irányuló szándékkal a sértett feje irányába sújt a baseball ütőjével, a sértett azonban elhajol, így az ütő nem találja el, tehát semmilyen sérülése nem keletkezik. A bírói gyakorlat ilyenkor is aggálytalanul megállapítja a (szándékos) súlyos testi sértés kísérletét.

<sup>35</sup> GELLÉR – AMBRUS (4. l.) 223.

belenyugszik abba, hogy más is elkaphatja tőle a fertőzést. Az említett példa kapcsán felmerülhet ugyanakkor, hogy a tüsszentés – szemben a sértettre irányított, célzatos köhögéssel – önmagában nem tekinthető büntetőjogi értelemben vett *cselekménynek*, tehát hatóképes és akaratlagos emberi magatartásnak. Egy tüsszentés akarat által vezérelt jellegét ugyanis meglehetősen nehéz lenne megmagyarázni. Ez ugyanakkor nem jelenti a büntetőjogi felelősség alóli mentesülést: az elkövető ugyanis azáltal, hogy egyértelmű tünetei ellenére, védőfelszerelés nélkül elhagyta a számára kötelező tartózkodási helyül hatóságilag kijelölt lakást, lényegében olyan *felróható előmagatartást* fejtett ki, amellyel olyan helyzetbe hozta saját magát, amely révén a későbbiekben társadalomra veszélyes következmény állt be. Ilyenkor az *actio libera is causa tana*<sup>36</sup> alapján nem a tüsszentés (amely, mint láttuk, büntetőjogi értelemben nem is igazából cselekmény), hanem a lakás elhagyása (amely viszont kétségkívül cselekmény) időpontjában fennálló bűnösség alapján szükséges megállapítani a bűncselekményt.

Sajátosan alakulhat továbbá a helyzet a *vegyes bűnösségű* bűncselekmények viszonylatában. Itt a kísérleti miatti felelősségre vonásról alapvetően le kell mondanunk. Ha ugyanis alapeseti vegyes bűnösségről van szó, a bűncselekmény a gondatlan deliktumok jogi sorsát osztja, így a kísérlet törvényileg kizárt. Amennyiben pedig a minősítő körülményt képező, az elkövető gondatlansága által átfogott eredmény következik be – mint például a fenti, hatósági felhívásban említett halált okozó testi sértés viszonylatában – annak kísérlete ugyancsak kizárt a jogirodalom szerint, lévén a minősítő körülményként szabályozott eredmény az alapeseti eredményre épül rá.

A kísérlet stádiuma kapcsán szükséges még ugyanakkor kiemelni, hogy az adott esetben *alkalmatlan tárgyon* elkövetettnek [Btk. 10. § (3) bekezdés] is minősülhet. A koronavírust egyrészt ugyanis sokan nem kapják el, illetve ha el is kapják, lényegében tünetmentesek maradnak. Így egy kiemelkedően jó immunrendszerű személy kapcsán felmerülhet, hogy in concreto nem volt alkalmas passzív alanya a testi sértésnek. Másrészt előfordulhat, hogy a kísérletet olyan személy kapcsán fejtik ki, aki korábban már elkapta a koronavírust, így – legalábbis a kutatások által korábbi állása szerint<sup>37</sup> – azzal ismételtelen nem fertőzhető meg. Ez azonban nem zárja ki a büntetőjogi felelősség megállapítását, csupán a büntetés korlátlan enyhítését vagy mellőzését teszi a bíróság további lehetőségévé. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a legújabb bírói gyakorlat eléggé az alkalmatlan tárgyon elkövetett kísérlet fogalmának kiüresítése irányába hajlik,<sup>38</sup> ami viszont – miután a jogalkotó által kifejezetten rögzített stádiumtani kategóriáról van szó – a helyes dogmatikai felfogás szerint kerüendő.<sup>39</sup>

A teljesség kedvéért utalok rá, hogy a cseppfertőzéssel átadott koronavírus-fertőzés és a sértett halála közötti okozati összefüggés megléte esetén nem csupán az idézett hatósági álláspont szerinti halált okozó testi sértés, hanem akár szándékos emberölés is megállapítható lehet, feltéve, hogy az elkövető eleve azzal a szándékkal köhög például a sértettre, mert annak halálát kívánja. Az ilyen esetek többségében az okozati összefüggés ugyanakkor nem csupán

---

<sup>36</sup> GELLÉR – AMBRUS (4. lj.) 304.

<sup>37</sup> A legfrissebb híradásban ezzel ellentétes szempontok is felmerültek, így a kérdés tudományos nyugvópontra jutásáról még korántsem beszélhetünk. Lásd: <https://index.hu/techtud/2020/03/24/koronavirus-ujrafertozes-immunitas-egeszegugy/>

<sup>38</sup> A holttesten végrehajtott ölési cselekmény kapcsán a régi, helyes gyakorlatot a BH 1978. 266., míg az új, vitatható felfogást az EBH 2012. B.4. számú döntés jeleníti meg. A szakirodalomban az új nézet pártján KRECSIK Eldoróda: „Objektív alkalmatlanság esetén az elhatározott bűncselekmény kísérlete miatt sincs helye büntetőjogi felelősségre vonásnak” in MOLNÁR Gábor Miklós – KOLTAY András (szerk.): *Bonus Iudex. Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából* (Budapest: Pázmány Press 2018) 243–258.

<sup>39</sup> Az új gyakorlat kritikájához lásd GELLÉR – AMBRUS (4. lj.) 367–369.

nehezen bizonyítható, hanem az *adekvát kauzalitás tana* alapján dogmatikai alapon is vitatható lehet, hiszen egy köhögés kapcsán kevesekben merülne fel – és pedig az orvostudomány képviselőiben sem –, hogy annak adekvát következménye a halálos eredmény. Más lehet a helyzet természetesen egy súlyos alapbetegségekben szenvedő, így kifejezetten gyenge immunrendszerű sértett esetében, amely körülményről az elkövető is tud. Így ha a koronavírussal fertőzött, de fiatal, életerős, így tünetmentes elkövető az idős, nagybeteg sértett halálát kívánva, köhögéssel vagy más módon annak szervezetébe juttatja a kórt, a szándékos emberölés (vagy akár annak valamely minősített esete, például örökség megszerzése érdekében történő elkövetés esetén az aljas cél) már megállapíthatóvá válik.

Az emberölés – a testi sértéshez hasonlóan – nyitott törvényi tényállás, így mulasztással is elkövethető, amely kapcsán azonban ugyanazon szabályok lehetnek irányadóak a vírusjárvány idején, mint egyébként.<sup>40</sup> Részletes bemutatásuktól tehát annak jelzésével tekintek el, hogy Spanyolországból sajnos már érkezett olyan hír, amely szerint idős, beteg személyeket magukra hagytak és így halálukat lelték.<sup>41</sup> Az ilyen eset a magyar büntetőjog alapján – a hozzátartozók vagy akár az ápolók vonatkozásában – mulasztásos emberölésként lenne értékelhető.

Az érintett Btk.-fejezetből felmerülhet továbbá, orvosi körben a *foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés* (Btk. 165. §) megállapíthatósága.

Btk. 165. § (1) Aki foglalkozási szabály megszegésével más vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi sértést okoz, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

E bűncselekmény alapesetében megállapíthatósága azért lehet gyakorlati szempontból is könnyebb, mert nem sértő, hanem csupán veszélyeztető eredményt követ meg. Így nem kell bizonyítást felvenni arra, hogy az elkövető cselekménye és a sértett súlyos betegsége, halála, stb. között fennállt-e okozati összefüggés. A tárgyi oldalon elegendő annak kimutatása a büntetőeljárásban, hogy az elkövető és a sértett közvetlen személyes kapcsolatba került (például egy operáció vagy más ellátás alatt), és ennek során létrejött a reális lehetőség a koronavírus átadására. A büntetőjogi felelősség megállapításához ugyanakkor az alanyi oldalon feltétlenül szükséges, hogy a foglalkozási szabályszegés szándékos/gondatlan legyen. Ha ugyanis az elkövető – tünetek és tesztelés hiányában – nem tud arról, hogy a betegséget elkapta, vétlensége folytán természetesen nem büntethető.

Szóba jöhet még a koronavírus-járvány kapcsán a Btk. XV. Fejezetéből a *segítségnyújtás elmulasztása* (Btk. 166. §) és a *gondozási kötelezettség elmulasztása* (Btk. 167. §). Előbbi bármely laikus terhére megállapítható lehet, aki nem nyújt tőle elvárható segítséget a vírus okozta súlyos tünetei miatt azonnali kórházi ellátására szoruló személynek. A gondozási kötelezettség elmulasztása a gondozásra szoruló, nagykorú sértett ellen követhető el tipikusan hozzátartozói által, amennyiben csupán veszélyeztető eredmény következett be. Kiskorú viszonylatában ugyanez a Btk. XX. Fejezetében szabályozott *kiskorú veszélyeztetése*ként lehet büntetendő [Btk. 208. § (1) bekezdés].

### 2.3. A köznyugalom elleni bűncselekmények

---

<sup>40</sup> Lásd 24. lj.

<sup>41</sup> [https://index.hu/kulfold/2020/03/23/magukra\\_hagyott\\_oregek\\_es\\_halotak\\_a\\_spanyl\\_idosek\\_otthonaban/](https://index.hu/kulfold/2020/03/23/magukra_hagyott_oregek_es_halotak_a_spanyl_idosek_otthonaban/)

A koronavírussal kapcsolatban természetesen rengeteg hír terjed, amelyek egy része kapcsán felröppenésükkor nehezen dönthető el, hogy mekkora igazságtartalommal rendelkeznek. Legyen szó ugyanakkor akár valós, akár álhírről (hoax-ról), az emberek nyugalma rendkívüli módon felzaklathatja, ami közvetve a járvánnyal szembeni védekezést is akadályozhatja. Erre figyelemmel ezen bűncselekmények hatékony felderítése a koronavírus-járvány idején is elsőrangú társadalmi érdek. Ebben a körben két tényállás, a *rémhírterjesztés* (Btk. 337. §) és a *közveszéllyel fenyegetés* (Btk. 338. §) juthat meghatározó jelentőséghez.

Btk. 337. § Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tényt vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Btk. 338. § (1) Aki a köznyugalom megzavarására alkalmas olyan valótlan tényt állít, híresztel, vagy azt a látszatot kelti, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a közveszéllyel fenyegetés a köznyugalmat súlyosan megzavarta.

A rémhírterjesztés „békeidőben” természetesen lényegesen ritkábban fordulhat elő, mint egy veszélyhelyzetben. Tényállási eleme ugyanis egyrészt a *közveszély színhelyén*, másrészt a *nagy nyilvánosság előtti* elkövetés. Előbbi egy olyan objektív helyzetet jelent, ahol egy vagy több, meg nem határozott vagy nagyobb számú meghatározott személy, avagy jelentős értékű dolgok kerülhetnek veszélybe.<sup>42</sup> Utóbbi az elkövetés időpontjában jelenlevő meghatározatlanul nagyobb számú személy előtt valósul meg – akiknek létszáma egyszerű ránézéssel nem állapítható meg –, vagy fennáll a lehetősége (például a jelenlevők állandó cserélődése folytán), hogy a tényközlésről nagyobb, vagy előre meg nem határozható számú személy szerez tudomást.<sup>43</sup> A Btk. 459. § (1) bekezdés 22. pontja alapján nagy nyilvánosságon továbbá a bűncselekménynek a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján (tehát például az interneten) történő elkövetését is érteni kell.

E két tényállási elem konjunktív megléte esetén ugyanakkor a rémhírterjesztés nemcsak valótlan, hanem akár való tény elferdített (hamis színben feltüntetett) állításával vagy híresztelésével is elkövethető. A való tény elferdítése nem pusztán a tények sokkoló, szenzációvá transzformált közreadását jelenti, megállapíthatóságához arra is szükség van, hogy az eredetileg valós tényeket az elkövető valótlan elemekkel vegyítse, így összehatásukban már a valótlan állítás szintjét is elérjék. A helyesíthető szakirodalmi állásfoglalás szerint „[a] valósággal egyező ténynek az állítása, illetve híresztelése abban az esetben sem minősül bűncselekménynek, ha alkalmas a közveszély színhelyén az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére”.<sup>44</sup>

További feltétel ugyanakkor, hogy az állítás (saját kijelentés) vagy a híresztelés (a mástól származó állítás továbbadása, például Facebookon a „megosztás” gomb használatával) alkalmas legyen arra, hogy emberek nagyobb csoportjában zavart vagy nyugtalanságot keltsen. A tényállás tehát absztrakt veszélyeztető, a zavar vagy nyugtalanság tényleges bekövetkezését nem kell vizsgálni a büntetőeljárásban, elegendő az erre való alkalmasság, amely már bírói megítélés függvénye.

---

<sup>42</sup> BH 1988. 304.

<sup>43</sup> BH 1983. 108.

<sup>44</sup> BELOVICS Ervin: „Rémhírterjesztés” in BELOVICS – MOLNÁR – SINKU (19. l.j.) 543.

A koronavírus-járvány idején a leginkább perdöntő jelentőséggel a közveszély színhelyének alkalmazhatósága bír. Felmerülhet ugyanis olyan értelmezés, amely szerint – a veszélyhelyzet kihirdetésére figyelemmel – egész Magyarországon, automatikusan közveszély színhelye, így annak megszűntéig ezen tényállási elem külön értékelést és bizonyítást nem igényel. Ez azonban helyes értelmezés szerint nem állítható. A közveszély színhelye ugyanis olyan sajátos szituációs elem, amely hely és idő egységét jeleníti meg. Így álláspontom szerint in abstracto, biankó jelleggel nem lehet az egész ország valamennyi pontját egyaránt közveszély színhelyének tekinteni jelenleg sem, ez mindenkor in concreto vizsgálatot igényel. Egy a vírusfertőzés szempontjából gócpontnak tekinthető hely – például légzőszervi megbetegedéssel kezelt személyeket ellátó kórház épülete – közveszély színhelyének tekinthető, míg egy napok óta elhagyatott, nagyméretű park vagy sportpálya nem. Ezen felfogás olvasható ki egyébként a koronavírus-tvj. miniszteri Indokolásából is, amelyre lentebb még visszatérek.

A közveszéllyel fenyegetés – amely tényállást a közbeszéd „bombaridó” néven is emlegeti – nemcsak különleges helyzetekben, hanem egyébként is elő-előforduló bűncselekmény. Ugyanakkor, miként arra az koronavírus-járvány miatt felállított országos operatív törzs 2020. március 24-én tartott sajtótájékoztatóján elhangzott, sajnos már 13 esetben indult büntetőeljárás a veszélyhelyzet alatt elkövetett ilyen bűncselekmény miatt. E bűncselekmény – szemben a rémhírterjesztéssel – kizárólag eleve valótlan, a köznyugalom megzavarására alkalmas tényállítással követhető el. Az utóbbi évek bírói gyakorlatában vita bontakozott ki abban a kérdésben, hogy állami szerv felé tett valótlan bejelentés és hozzá kapcsolódó fenyegetés (követelés) esetén ezt a bűncselekményt, vagy a lényegesen súlyosabban büntetendő *terrorcselekménnyel fenyegetést* (Btk. 316.§) kell-e megállapítani. A judikatúra e kérdést – a jogirodalom által vitatottan<sup>45</sup> – akként döntötte el, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés megállapítására csak az olyan komoly konkrét fenyegetés ad alapot, amelyben megnyilvánul a terrorcselekmény büntetnének speciális elkövetése. A nagyszámú közösség által látogatott épületben elhelyezett bomba robbantásával való fenyegetőzés, ha az épületben az elkövető robbanószert nem helyezett el, sőt azzal nem is rendelkezik, a közveszéllyel fenyegetés vétségének megállapítására lehet alkalmas.<sup>46</sup>

## 2.4. A vagyon elleni bűncselekmények

A vagyon elleni bűncselekmények (Btk. XXXVI. Fejezet) viszonylatában, az előző pontban elemzett közveszély színhelyén történő elkövetés minősítő körülményként történő szabályozására figyelemmel elsősorban a *lopás* (Btk. 370. §), a *sikkasztás* (Btk. 372. §) és a *csalás* (Btk. 373. §) igényelhet figyelmet.

Btk. 370. § (1) Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el.

[...]

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha

[...]

c) a lopást szabálysértési vagy kisebb értékre közveszély színhelyén követik el.

---

<sup>45</sup> DEÁK Zoltán: „A Szegedi Ítéltábla döntése a terrorcselekménnyel fenyegetés és a közveszéllyel fenyegetés elhatárolásáról. A fenyegetés fogalmának értelmezés” *Jogesetek Magyarázata (JeMa)* 2014/2. 46–57.

<sup>46</sup> EBD 2012. B.14.

Btk. 372. § (1) Aki a rábízott idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik, sikkasztást követ el.

(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha

[...]

b) a szabálysértési értékre elkövetett sikkasztást

[...]

bb) közveszély színhelyén,

[...]

követik el.

Btk. 373. § (1) Aki jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.

(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha

[...]

b) a szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kárt okozó csalást

[...]

bb) közveszély színhelyén,

[...]

követik el.

E bűncselekmények részletes elemzése témánk szemponjtából természetesen szükségtelen, ezért a közveszély színhelyén történő elkövetés kapcsán egyrészt utalok arra, hogy a fentebb a rémhírterjesztés kapcsán írtak ehelyütt is irányadóak lehetnek, e minősítő körülmény fennállása tehát mindenkor in concreto vizsgálatot igényel. A vagyon elleni deliktumoknál ennek megfontolt elvégzése azért is jelentős, mert a szabálysértési értékre (50.000,- forintig) történő elkövetés attól függően képezhet (tulajdon elleni) szabálysértést (Szabs. tv. 177. §) vagy bűncselekményt, hogy a közveszély színhelyén történő megvalósítás megállapítható-e. Amennyiben tehát a szabálysértési hatósághoz például olyan lopási ügy kerül, amely kapcsán felmerülhet e körülmény, az ügy bűnügyi szervhez való áttétele iránt szükséges haladéktalanul intézkedni.

A lopás mikénti értékelése kapcsán egyébként felidézhető a 2013 márciusi rendkívüli hóvihár idején lefolytatott vita. Bár ekkor az ország csaknem egész területén méteres hó esett, a helyes helyes felfogás szerint ezen időszakban sem lehetett Magyarországot automatikusan közveszély színhelyének tekinteni, csakis az olyan konkrétan meghatározott területeket, azon időpontban, ahol és amikor az el nem takarított hótorlasz folytán a sértettek például nem tudtak járműveikkel továbbhaladni, ezért azt hátrahagyták, és amelyeket utóbb tolvajok fosztogattak. Ez a helyzet egyébként a jogalkotást is mozgásba hozta, erre vezethető vissza ugyanis a Btk.-t módosító, a közveszély színhelyén elkövetett lopás szigorúbb büntetőjogi szankcionálásáról szóló *2013. évi XLV. törvény*. Sajnos várható, hogy a veszélyhelyzet alatt egyre sűrűbben válik alkalmazandóvá a lopás e minősített esete.

A sikkasztás véleményem szerint kevésbé sűrűn fordulhat elő közveszély színhelyén, noha nem kizárható, hogy a sértett – például azért, mert gyermekeit haza kívánja juttatni – értékeit ideiglenesen egy arra járó ismerősre bízva, aki azokat utóbb eltulajdonítja.

A csalás kapcsán nemcsak a minősítő körülmény esetleges megállapíthatósága jut jelentőséghez, hanem azon rendkívül sajnálatos helyzet is, hogy a veszélyhelyzet kihirdetése óta máris megjelentek azok a bűnözői körök, amelyek a koronavírusról ijedt lakosságból akarnak hasznos húzni. Így például az ügyészség 2020. március 23-án kelt tájékoztatása szerint a Siófoki Járási Ügyészség nagyobb kárt okozó csalás büntetnének kísérlete miatt indított bűnügyben indítványt tett annak a siófoki nőnek a letartóztatására, aki egy vállalkozótól akart ötmillió forintot kicsalni arra hivatkozással, hogy alkalmazottait be kell



oltatnia és fertőtlenítenie kell telephelyeit.<sup>47</sup> Az ilyen visszataszító cselekmény dogmatikai értelemben természetesen az okozott (vagy szerencsés esetben, tehát ha a bűncselekmény megrekedt a kísérlet stádiumában: okozni kívánt) kár alapján „sima” csalásnak minősül. A büntetés kiszabás során ugyanakkor minden bizonnyal kirívóan nyomatékos súlyosító körülményként lesz indokolt értékelnie a bíróságnak azt, hogy az elkövető a sértetteknek a járvány miatti rémült helyzetét kihasználva akart nyeréskedni.

## 2.5. A költségvetést károsító bűncselekmények

A költségvetés sérelmére megvalósítható deliktumok köréből csupán egyetlen kérdéskörrel kívánok foglalkozni, amely viszont – összeghatártól függően – két ide tartozó bűncselekmény megvalósulását is felveti. „*A táppénzcsalók országa leszünk a koronavírus miatt?*” címmel 2020. március 20-án megjelent cikkben<sup>48</sup> felvetett probléma, hogy számtalan munkavállaló – anélkül, hogy valójában beteg lett volna – táppénzt igényelt a házi orvosától, miután a vírus miatt félt bemenni a munkahelyére. Az ilyen, munkaviszonyban megvalósuló esetek büntetőjogi megítélésénél előzetesen arra kell figyelemmel lenni, hogy a *munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény* (a továbbiakban: Mt.) 126. § (1) bekezdése alapján a munkáltató a munkavállaló számára a betegség miatti keresőképtelenség tartamára naptári évenként 15 munkanap betegszabadságot ad ki. Erre is időszakra az Mt. 146. § (4) bekezdése alapján a távolléti díj 70 %-a jár, amelyet még a munkáltató fizet. Ilyenkor tehát még nem költségvetést károsító bűncselekményt, hanem egyszerű csalást lehet a betegszabadságot igénylő, ám valójában egészséges munkavállaló terhére megállapítani. Ugyanakkor, a 16. munkanaptól kezdődően már nem az Mt. szerinti juttatás, hanem a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (a továbbiakban: Ebtv.) 43. § (1) bekezdése alapján *táppénz* jár keresőképtelenség esetén, melynek összege főszabály szerint, az Ebtv. 48. § (7) bekezdés a) pontja alapján a táppénz alapjának 60 %-a. A táppénzt azonban már nem a munkáltató, hanem alapvetően az állam fizeti, így annak jogosulatlan igénybevétele 50.000,- forint és 100.000,- forint közötti összeg esetén a *társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélést* (Btk. 396. §), 100.000,- forint felett viszont már *költségvetési csalást* (Btk. 396. §) valósíthat meg.<sup>49</sup> Az ezen bűncselekmények elkövetésétől való tartózkodás társadalmi elvárhatósága a veszélyhelyzet miatt természetesen jelentékenyen csökkent. Büntethetőségi akadály – mint például végszükség (Btk. 23. §) – megállapítása azonban nemigen jöhet szóba, hiszen közvetlen és másként el nem hárítható veszélyről még nem lehetett beszélni. Amennyiben tehát ez a helyzet valóban rendkívüli méreteket öltene, nem elképzelhetetlen, hogy a tömeges büntetőjogi felelősségre vonásokat is rendkívüli eszközzel (pl. közkegyelem) lehetne ellensúlyozni.

## 2.6. A honvédelmi kötelezettség elleni bűncselekmény

<sup>47</sup> <http://ugyeszseg.hu/letartoztatásban-a-koronavirus-elleni-vaksinara-hivatkozo-csalard-no/>

<sup>48</sup> [https://hvg.hu/itthon/20200320\\_tappenz\\_haziorvos\\_koronavirus](https://hvg.hu/itthon/20200320_tappenz_haziorvos_koronavirus)

<sup>49</sup> Vö. Btk. 462. § (1) bekezdés b) pont és (3) bekezdés. A Btk. 395. §-ában szabályozott bűncselekmény sui generis nevesítése elleni meggyőző érvekhez lásd TÓTH Mihály: „A gazdasági bűnözés és bűncselekmények néhány aktuális kérdése” *MTA Law Working Papers* 2015/4. 18–19. [https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2015\\_03\\_Toht.pdf](https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2015_03_Toht.pdf)

Noha jelen kézirat lezárásáig ilyenre még nem került sor, a rendelkezésre álló információk alapján reálisan számolni kell azzal az eshetőséggel, hogy *a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény* (a továbbiakban: Kat.) 51. § (1) bekezdése alapján, a veszélyhelyzetre figyelemmel *ideiglenes polgári védelmi szolgálat* ellátása kerül elrendelésre.<sup>50</sup> A Kat. 57. § (3) bekezdése nyomán erre veszélyhelyzetben a polgári védelmi szervezetbe beosztott kötelezett részére kerülhet sor, alkalmanként legfeljebb 15 napra. Az ilyen helyzet büntetőjogi vetületét a *polgári védelmi kötelezettség megszegésének* (Btk. 429. §) bűncselekménye jeleníti meg:

Btk. 429. § (1) Aki a polgári védelmi szolgálatát nem látja el, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény súlyos veszélyt idéz elő.

(3) Aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A bűncselekmény tehát tisztán mulasztással, a polgári védelmi szolgálat keretében előírt kötelezettségek nem teljesítésével követhető el, például ha egy egészségügyi dolgozó megtagadná a munkavégzést az ideiglenes polgári védelmi szolgálat idején. Ez a bűncselekmény akár gondatlanságból is elkövethető. A Btk. 433. § (2) bekezdése kifejezetten kiemeli továbbá, hogy a polgári védelmi kötelezettség megszegése veszélyhelyzetben is elkövethető.

### 3. Szabálysértési jog a járvány idején

Mint arra fentebb már több helyen történt utalás, a vírusfertőzés kapcsán nemcsak a „rendes” büntetőjog eszközei, hanem az ugyancsak kriminális cselekményeket pönalizáló szabálysértési jog is szerephez juthat. Nem rendkívüli körülmények között például, betegségek terjesztése esetén első lépcsőként még nem a járványügyi szabályszegés büntetőjogi tényállása, hanem a már ugyancsak említett, a Szabs. tv. 239. §-ában szabályozott *fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának* szabálysértése jut szerephez:

Szabs. tv. 239. § (1) Aki

a) a védőoltásra, a fertőző betegségekre, a fertőző betegekre vagy a fertőzésre gyanús személyekre - ideértve a gümőkóros, a nemibeteg, a trachomás vagy erre gyanús személyeket is -, továbbá a járványügyi megfigyelésre vagy ellenőrzésre és a fertőtlenítésre vonatkozó egészségügyi jogszabályt, vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést, továbbá

b) a rágcscáló és rovarirtásra vonatkozó egészségügyi jogszabályt, vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést megszegi, szabálysértést követ el.

[...]

Az effektíve folyamatban lévő járványra figyelemmel ez a tényállás helyes felfogás szerint *jelenleg nem alkalmazható*, így ezt a lépcsőt kiiktatva, rögtön a Btk. 361. § b) pontja szerinti bűncselekmény megvalósulását szükséges vizsgálni. Következik ez a szabálysértési felelősség szubszidiárius és komplementer jellegéből, amelyet a Szabs. tv. 2. § (4) bekezdése akként juttat kifejezésre, hogy *nem állapítható meg szabálysértés, ha a tevékenység vagy mulasztás bűncselekményt valósít meg*. Ebből fakadóan, amennyiben az elkövető ugyanazon

---

<sup>50</sup> Részletszabályaihoz lásd a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 41-42. §-ait.

cselekménye (vagy részcselekményeinek sora) egyidejűleg kimeríti egy bűncselekmény és egy szabálysértés törvényi tényállását is, kizárólag a bűncselekmény megállapításának lehet helye, másként fogalmazva a bűncselekmény és a szabálysértési alaki halmazata kizárt.

Ami további, a koronavírus-járvány kapcsán felvethető szabálysértési tényállásokat illeti, a következőket látszik szükségesnek kiemelni. Miután sajnálatos módon, mint láttuk, ezen időszakban megugrott a közveszéllyel fenyegetést megvalósítók száma, hasonló helyzet prognosztizálható a Szabs. tv. 206/C. §-ában szabályozott, *segélyhívó számok rendeltetéstől eltérő igénybevétele* kapcsán:

Szabs. tv. 206/C. § (1) Aki az egységes európai segélyhívó számot, illetve a nemzeti segélyhívó számot annak rendeltetésétől eltérő célból, szándékosan felhívja, illetve elektronikus, képi vagy szöveges üzenetküldési szolgáltatás alkalmazásával, vagy a segítségkérés érdekében létrehozott webfelületről a rendeltetéstől eltérő célból, szándékosan, segélyhívásnak nem minősülő szöveges vagy képi üzenetet küld, szabálysértést követ el.

[...]

Természetesen ezen szabálysértési tényállás is kizárólag addig bírhat önálló léttel, amíg az elkövető cselekménye nem valósít meg bűncselekményt. Így például, ha a segélyhívón keresztül kerül sor a köznyugalom megzavarására alkalmas valótlan tény állítására, e szabálysértés helyett már közveszéllyel fenyegetés – vagy a körülményektől függően akár terrorcselekménnyel fenyegetés – bűncselekményét lehet megállapítani.

A polgári védelmi kötelezettség megszegése bűncselekményének „*light*” változata jelenik meg a Szabs. tv. 215/A. §-ában, a *polgári védelmi kötelezettség megsértése* szabálysértésénél:

Szabs. tv. 215/A. § Az a polgári védelmi szolgálatra kötelezett személy, aki polgári védelmi kötelezettségével összefüggő megjelenési, feladatellátási vagy adatszolgáltatási kötelezettségének nem tesz eleget, vagy nem a jogszabályban vagy végrehajtható határozatban megjelölt határidőben tesz eleget, szabálysértést követ el.

Itt tehát nem a kötelezettség teljes körű megtagadásával állunk szemben, hanem csupán bizonyos, adminisztratív jellegű előírások megsértésével. Amennyiben tehát az elkövető teljesen elérhetetlenné válik, bűncselekményt kell a terhére róni.

Végül felmerülhet járvány idején az ilyen formában 2017. január 1-je óta létező, a *helyszín biztosításával kapcsolatos szabálysértés* (Szabs. tv. 216. §) megvalósulása:

Szabs. tv. 216. § (1) Aki

a) közveszély [...]

helyszínén a rendőr vagy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagjának helyszín biztosítására vonatkozó jogszerű intézkedésének, illetve a helyszín elhagyására vagy az ott tartózkodásra vonatkozó jogszerű utasításának nem tesz eleget, szabálysértést követ el.

A tényállás szövegezéséből kitűnően e szabálysértés sem általános jelleggel valósulhat meg a veszélyhelyzet során, hanem csakis a közveszély – mint fentebb már kifejtett, tér és idő egységét jelölő szituációs elem – tényleges fennálltakor. Ilyenkor tehát valamennyi állampolgár köteles a rendőr vagy a NAV-os felhívásának eleget tenni, így segítséget nyújtani vagy hívni, továbbá, ha a hatósági személy állásfoglalása szerint ez szükséges, a helyszínt elhagyni.<sup>51</sup> Természetesen e tényállás hatóköre is csupán addig terjed, amíg bűncselekmény – például *hivatalos személy elleni erőszak* (Btk. 310. §) – nem állapítható meg.

---

<sup>51</sup> E tényállás elemzéséhez lásd MÉSZÁROS Ádám Zoltán: „A helyszín biztosításával kapcsolatos szabálysértés új tényállása” *Közjogi Szemle* 2017/3. 56–63.

## 4. Jogalkotási fejlemények és törekvések a Veszélyhelyzet-rendelet kihirdetése óta

A rendkívüli helyzet természetesen rendkívüli jogalkotást is igényel, amelyre, mint utaltam rá, részben már sor került, részben pedig folyamatban van. E pontban ezen legújabb, jelen tanulmány témája szempontjából releváns fejleményeket<sup>52</sup> és törekvéseket ismertetem röviden.

### 4.1. Elfogadott módosítások

2020. március 16-án, a 46/2020. (III. 16.) Kormányrendelet 7. §-a szerint:

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabstv.) 1. § (1) bekezdésétől eltérően szabálysértést követ el, aki

a) vendéglátó üzletben,

b) üzletben,

c) rendszeres zenés, táncos rendezvényen,

d) a rendezvény helyszínén, valamint

e) az előadó-művészet valamennyi ágának fellépése céljából megtartott eseményen, függetlenül annak nyilvánosságától (színház, tánc-, zeneművészet), a moziban, a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló törvényben meghatározott közgyűjteményben, közművelődési intézményben és közösségi szintéren meg nem engedett időpontban vagy meg nem engedett módon tartózkodik.

(2) A Szabstv. 11. § (1) bekezdésétől eltérően az (1) bekezdés szerinti szabálysértés esetén a pénzbírság legalacsonyabb összege ötezer forint, legmagasabb összege ötszázezer forint.

Az idézett rendelkezés tehát sui generis szabálysértési felelősséget létesített arra az esetre, ha valaki meg nem engedett időpontban vagy módon tartózkodik vendéglátó üzletben, rendezvényen, színházban, stb. A tiltott időpontról és módról ugyancsak rendelkezik a Kormányrendelet. Így 1. § (1) bekezdése alapján a vendéglátó üzletben vevők csak 6 és 15 óra között tartózkodhatnak, a 3. § szerint rendszeres zenés, táncos rendezvényen tilos tartózkodni, az 5. § alapján tilos a mozik látogatása, stb.

A koronavírus terjedését gyorsító tényezők ismeretében a szabálysértési felelősség létesítése támogatható, különös figyelemmel arra, hogy a pénzbírság összegét kellően rugalmasan határozta meg, így annak összege az eset súlyosságától függően, a főszabályként irányadó 150.000,- forint helyett akár félmillió forint is lehet. A tényállás kapcsán pedig legfeljebb az igényel kiemelés, hogy a járvány méreteitől is függően, a prevenció érdekében a *kísérlet* büntetendővé nyilvánítása is megfontolandó lehet. A szabálysértés e stádiuma ugyanis főszabályként nem büntetendő, hanem a Szabs. tv. 2. § (3) bekezdése szerint csupán akkor, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály kifejezetten így rendelkezik.

Legújabb fejleményként kiemelhető a jelen kézirat lezárásának napján, tehát 2020. március 27-én kihirdetett és holnap hatályba lépő, majd 2020. április 11-én hatályát veszítő, a *kijárási korlátozásról* szóló 71/2020. (III. 27.) Kormányrendelet, amelynek rendelkezései értelmében vendéglátó üzletben főszabályként tartózkodni tilos, továbbá a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csakis alapos indokkal – így munkavégzés, gazdasági tevékenység, kiskorú gyermek kísérése, a napi fogyasztási cikket értékesítő

---

<sup>52</sup> Nem térek ki ugyanakkor az olyan módosításokra, amelyek függetlenek a járványtól. Lásd például az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvényt, amely 2020. július 1-jén lép majd hatályba és a Btk.-t, valamint a Szabs. tv.-t is módosítani fogja.

élelmiszerüzletben történő vásárlás, stb. kerülhet sor. E Kormányrendelet 9. §-a alapján ugyancsak szabálysértést követ el a tilalom megszegője.

## 4.2. Javaslatok

A *koronavírus-tvj.-t* 2020. március 20-án nyújtotta be az igazságügyi miniszter.<sup>53</sup> A javaslat – amelynek soron kívüli tárgyalását az Országgyűlés 2020. március 23-án nem fogadta el – több pontban is érinti a büntető anyagi jogot. 10. §-a szerint:

(1) A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 322. §-át követően a következő alcím címmel és 322/A. §-sal egészül ki:

„Járványügyi védekezés akadályozása  
322/A. §

(1) Aki

a) a zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség behurcolásának vagy terjedésének megakadályozása végett elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés,

b) járvány idején az elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés,

c) a fertőző állatbetegségek vagy növényi zárlati károsítók be- és kihurcolásának, valamint terjedésének megakadályozása vagy előfordulásának felszámolása végett elrendelt növényegészségügyi vagy állatjárványügyi intézkedés végrehajtását akadályozza, büntetés miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt csoportosan követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény halált okoz.

(4) Aki járványügyi intézkedés akadályozására irányuló előkészületet követ el, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

(2) A Btk. 337. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„337. §

(1) Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt a közveszéllyel összefüggésben olyan valótlan tény vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntetés miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki különleges jogrend idején nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tény vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa, büntetés miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A *járványügyi elkülönítés akadályozása* mint sui generis bűncselekmény tulajdonképpen a járványügyi szabályszegés kvázi minősített eseteként lenne felfogható. A kapcsolódó miniszteri Indokolás szerint:

a járványügyi védekezés akadályozásának új tényállása büntetni rendeli a járvány jogilag és hatóságilag is kimondott veszélye esetén beinduló intézkedések végrehajtásának aktív akadályozását. A pusztán járványügyi szabályszegésnél fokozottabb veszélyességet és ezáltal a súlyosabb büntetési kereteket az indokolja, hogy ez esetben az elkövetés nem csupán alaki szabályszegésben nyilvánul meg, hanem a konkrét hatósági védekezés akadályozásában is. A tényállás nem értékel eredményt, ezáltal annak megállapításához nem szükséges a védekezés megghiúsulása vagy bármilyen zavara. Nem tényállási elem az erőszak vagy a fenyegetés alkalmazása sem, ami ahhoz a következményhez vezet, hogy a védekezésben résztvevő hivatalos személyek elleni erőszakos vagy fenyegetéssel járó fellépés miatt a hivatalos személy elleni erőszakkal valószínűsíthetően halmazat jön létre. A cselekmény társadalomra veszélyességét jelentősen fokozza a csoportos elkövetés, amely az akadályozás hatóképességét jelentősen növeli. A tényállásban szereplő halálos eredmény minősítő körülménye lényegében egységet jelent a bármilyen típusú akadályozó magatartás és a gondatlan emberölés között; az ezzel kapcsolatos dogmatikai elhatárolási szempontok a joggyakorlatban rögzítettnek tekinthetők. A leginkább előrehozott büntetőjogi védelmet a jogalkotó az előkészület pönalizálásával érheti el, amely eszközzel jelen esetben is élni

---

<sup>53</sup> Lásd 7. lj.

kíván.

Az új tényálláshoz fűzött Indokolás olyan szempontból kifejezetten megnyugtató, hogy aláhúzza, hogy e bűncselekmény miatt büntetőjogi felelősségre vonásra kizárólag aktív, tevőleges magatartás miatt kerülhetne sor. Az Alaptörvény 28. cikke alapján a tényállás joggyakorlati értelmezésére a miniszteri Indokolásra is figyelemmel kell ugyanis alapvetően sor kerülnie. Ezt a körülményt ugyanakkor érdemes lenne magában a tényállásban is kihangsúlyozni, mivel akadályozni fogalmilag mulasztásban megnyilvánuló cselekménnyel is lehet. Így például, ha a karanténban lévő személy a hatóság felhívására nem hajlandó az eljárásban közreműködni (a kórházba önként velük menni). A minősítő körülményt képező halálos eredmény kapcsán pedig az a fentebb egyszer már kiemelt szempont látszik ismét hangsúlyozandónak, amely szerint egy karanténnal kapcsolatos (akár aktív) szabályszegés és más személy halála között az okozati összefüggés megállapítása – mivel az említett eredmény a koronavírus kapcsán általában 10 % alatti, tehát atipikus – a gyakorlatban jelentős nehézségekbe ütközik. Ez pedig vélhetően az aktív akadályozó esetében sem lenne másként, hiszen egy további, az okozati láncba közbekapcsolódó személy cselekménye a bizonyítást biztosan nem könnyítené meg. Az előkészület büntetendővé nyilvánítása pedig, bár illeszkedik az utóbbi évtizedek büntető-jogalkotási folyamataiba, túlzott hatékonysággal várhatóan nem járna.

Ami ezután a *rémhírterjesztés* új, tervezett tényállását illeti, ismét érdemes lehet hangsúlyozni azt a szakirodalomban állandósult tételt, amely szerint a valósággal egyező tény előadása sosem valósíthat meg bűncselekmény. Az „elferdítés” pedig a töretlen gyakorlat szerint olyan mérvű kell, hogy legyen, amely már lényegében a valótlan tényállítással (vagy híreszteléssel) érne fel. Ezt természetesen a bíróságoknak mindenkor gondosan mérlegelnie kell. Arra ugyanakkor érdemes utalni, hogy a Csemegi-kódex óta ismert *rágalmazás* (Btk. 226. §) tényállása például főszabályként automatikusan megvalósul valós – becsület csorbítására alkalmas – tény állítása vagy híresztelése esetén is (legfeljebb a valóság bizonyítása révén lehet mentesülni a büntetőjogi felelősség alól, ha ezt az eljárást a bíróság diszkrecionális jogkörében eljárva megengedi, és a bizonyítás végül sikeres). Így nem állja meg a helyét azon érvelés, amely szerint a büntetőjog most tervezne először büntetendővé nyilvánítani azt, ha valaki (alapvetően) valós tényt állít vagy híresztel.<sup>54</sup>

A 2020. március 23-án benyújtott, T/9827. számú törvényjavaslat 10. §-a a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvényi rendelkezések megszegését is büntetné például a közérdekű adatok eltitkolása, hozzáférhetetlenné tétele, stb. esetén. Emellett, csatlakozva az előbb idézett módosításhoz, ugyancsak önállóan és szigorúbban rendelné büntetni a járványügyi védekezés akadályozását.<sup>55</sup> Utóbbit támogatná a 2020. március 25-én benyújtott T/9840. számú törvényjavaslat is.<sup>56</sup>

A folyamatban lévő módosító javaslatok alapján látható tehát, hogy azok egyrészt a járványügyre vonatkozó szabályok megszegése szigorúbb büntetését szorgalmazzák, másrészt viszont a koronavírusra vonatkozó híradások mikénti áramlása kapcsán kívánnak hathatósabban fellépni. Noha a szabályozás mikéntje mindkét kérdés kapcsán további finomhangolást igényelhet, azokat a veszélyhelyzet idején alapvetően legitimnek lehet tekinteni.

---

<sup>54</sup> [https://index.hu/velemeny/2020/03/25/szolasszabadsag\\_remhirterjesztes\\_ungvary\\_krisztian/](https://index.hu/velemeny/2020/03/25/szolasszabadsag_remhirterjesztes_ungvary_krisztian/)

<sup>55</sup> <https://www.parlament.hu/irom41/09827/09827.pdf>

<sup>56</sup> <https://www.parlament.hu/irom41/09840/09840.pdf>

## Összegzés

A koronavírus-járvány az egész társadalom életében jelentős hátrányokat jelent, hiszen az élet- és egészségvédelem érdekében számos, az eddigiekben természetesnek tekintett tevékenységünkről le kell mondanunk, a helyváltoztatás jogával is csak merőben korlátozott formában élhetünk. Csupán remélhető, hogy a lehető legkisebb emberáldozattal sikerül átvészelnünk azt az időszakot, amíg hatékony vakcina áll majd rendelkezésre a vírussal szembeni védekezésre. Addig is mindannyiunknak fel kell készülnie arra, hogy a rendkívüli helyzet még huzamosabb ideig tartani fog, ami a gazdaság számára várhatóan recessziót jelent. E körülménynek – például számos munkahely megszűnése miatt – kriminogén hatása is lehet. Így az utóbbi évek kedvező bűnözési trendje<sup>57</sup> után sajnos nem kizárható, hogy az egész világot érintő válság folytán ismét nőni fog a bűncselekmények száma. Erre a scenárióra majd a bűnüldöző hatóságoknak és a büntető igazságszolgáltatás szereplőinek is számítani kell. Jelenleg ugyanakkor, a koronavírus terjedési szakaszában még mindenekelőtt a veszteségek minimalizálása, a megbetegedettek gyógyítása, valamint a járvány terjedésének a lassítása tekinthető fő feladatnak. A büntetőjog alkalmazása mindezen célok primátusa mellett pedig természetesen csak kiegészítő szerepet játszhat. A tanulmányban rögzítettek szerint azonban most, a járvány idején is számos büntetőjogi kérdés merülhet fel, a veszélyhelyzet alatt tanúsított jogsértésekkel szemben pedig késedelem nélkül fel kell lépni. Ezen fellépés, eredményessége esetén ugyanis szintén elősegítheti az említett elsődleges célok elérését. Az pedig, hogy ez így legyen, mindannyiuk közös érdeke.

---

<sup>57</sup> Így a 2012. évi 472.236 regisztrált bűncselekmény után például 2016-ban 290.779, míg 2018-ban már csak 199.830 deliktum vált ismertté. Lásd [http://ugyesszeg.hu/pdf/ogy\\_besz/ogy\\_beszamolo\\_2018.pdf](http://ugyesszeg.hu/pdf/ogy_besz/ogy_beszamolo_2018.pdf)

© Ambrus István

**MTA Law Working Papers**

**Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont**

**Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.**

**Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató**

**Felelős szerkesztő: Körtvélyesi Zsolt**

**Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Kecskés Gábor, Szilágyi Emese**

**Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>**

**E-mail: [mta.law-wp@tk.mta.hu](mailto:mta.law-wp@tk.mta.hu)**

**ISSN 2064-4515**